

Kåfjord – oppfølgende konsultasjon med Sametinget

Deltakere: Elina Hakala og Andreas Stångberg (Sametinget), Jakob Fjellanger og Ingrid Haug (NVE)

Formålet med møtet

NVE har skrevet utkast til innstilling til Energidepartementet i saken om vilkårsrevisjon for Guolášjohka i Kåfjord kommune. I tråd med dagens praksis ble utkastet oversendt Sametinget som grunnlag for avsluttende konsultasjon. Oversendelsen skjedde 16.01.2024.

Det er tidligere gjennomført konsultasjon mellom NVE og Sametinget, den 27.08.2018 og 16.03.2021. I disse møtene har Sametinget ytret ønske om at det holdes et konsultasjonsmøte når NVE har skrevet ferdig utkast til innstilling.

Vedlegg: Sametinget har skrevet et utdypende notat om deres standpunkter i konsultasjonen, som vedlegges denne protokollen.

Konsultasjon

Kulturminner

Sametinget er uenig i NVE sin vurdering om at samiske kulturminner i området ved Guolášjohka er godt nok undersøkt. De viser til databasen for kulturminner (Askeladden), og mener at det er få registreringer i området. De mener at det ikke finnes en fullgod registrering i og rundt vassdraget, og at de undersøkelser som eventuelt ble utført i forbindelse med utbygging ikke hadde fokus på samiske kulturminner.

Sametinget mener det ikke er gjort gode nok systematiske undersøkelser av samiske kulturminner i hele det berørte området. Det er per i dag ingen kjente registreringer i Askeladden rundt selve Guolášjávri, og det er potensiale for funn av hittil ukjente samiske kulturminner i området. De registreringer som finnes er fra andre prosjekt som fremst bygging av 420 kV Balsfjord-Skaidi og kulturminneregistreringer innenfor Reisa nasjonalpark. Sametinget viser videre til vilkårsrevisjon i Kvæningen, der det ble pålagt et eget fond til undersøkelse av samiske kulturminner langs berørt vassdrag. De ønsker tilsvarende fond i saken om Guolášjohka.

Konklusjon: NVE vil fjerne eller omformulere tekst som kan gi et feilaktig inntrykk av situasjonen for samiske kulturminner langs Guolášjohka.

Miljøtilstand anadrom fisk

Sametinget mener spørsmålene knyttet til anadrom fisk nedstrøms utløpet fra Kåfjord kraftverk er svart ut på en tilstrekkelig grundig måte i NVEs innstilling.

Sametinget er imidlertid skeptisk til at NVE ikke har pålagt minstevannføring i øvre del av Guolášjohka, og viser til samiske interesser i den delen av vassdraget. De mener at NVE bør gjennomføre konsultasjon med Indre Kåfjord grunn- og elveeierlag, som NVE også konsulterte med den 27.08.2018.

Konklusjon: NVE vil tilby Indre Kåfjord grunn- og elveeierlag et nytt konsultasjonsmøte.

Reindrift

Sametinget ønsker utredning av ulemper som vassdragsreguleringen har hatt for berørte reindriftsområder. NVE avviser kravet i innstillingen, og viser til tidligere konsesjonsbehandling og skjønnspålegg

Sametinget mener vurdering og konsekvenser den gang ikke kan sammenlignes med dagens vurderinger særlig med tanke på indirekte og kumulative konsekvenser. De mener vannkraften har stor påvirkning og at det burde ha vært gjort ytterligere undersøkelser.

Sametinget mener videre at stenging av anleggsveier bør være en del av vilkårsrevisjonen. De mener at NVEs oppfølging av spørsmålet ikke kommer klart fram av vår innstilling, og at det bør framkomme hvordan NVE svarer dette ut.

NVE uttrykte at både spørsmål til reindrift og til anleggsveier er drøftet i innstillingen. NVE viste også til at spørsmål om stengning av anleggsveier rutinemessig håndteres av NVEs miljøtilsyn, og at de allerede har fattet vedtak om at anleggsveien som går langs dalskulderen sør for Kåfjorddalen stenges for åpen ferdsel.

Konklusjon: NVE vil vurdere om disse spørsmålene bør synliggjøres bedre i vår innstilling.

Hvordan bidra til en bedre dialog?

Sametinget mener at det bør settes vilkår som bidrar til en bedre dialog mellom regulant og reindrift. Blant annet er det viktig at møtevirksomhet tilpasses reindriftens årshjul.

NVE mener at forholdet til reindrift er berørt i innstillingen, under overskriften «Andre krav» på s. 42.

Konklusjon: NVE vil vurderer om spørsmålet bør håndteres på en annen måte enn det som framgår av innstillingen.

Islegging på Kåfjorden og samiske rettigheter til fjordfiske

Sametinget legger til grunn at fiske i fjorden er del av urfolksrettighetene til samiske fjordfiskere.

Sametinget viser til utfordringer med isdannelse i Kåfjord, og at konsesjonæren bør pålegges å se på mulige tiltak. De viser også til at tiltak mot islegging ikke er vilkår i konsesjonen fra 1960. Sametinget ønsker tilleggsutredning om temaet. De viser også til at skjønnskravet først kom etter at ulempene ble synlige noen år etter utbygging.

Sametinget mener videre at NVE ikke svarer på Fiskeridirektoratets merknader om endringer i økosystemet i Kåfjorden som følge av økt islegging. De mener NVE avviser krav om tiltak mot islegging uten å ta stilling til Fiskeridirektoratets innspill.

Angående at Kåfjord kommune ikke ønsker å fortsette finansieringen av isbryting i Kåfjorden, så mener Sametinget at kommunen har egeninteresse i å avslutte isbrytingen, og at NVE derfor ikke kan vektlegge kommunens uttalelse på dette punktet.

Sametinget viser til NVEs omtale av samiske urfolksrettighet i Kåfjorden i innstillingens kapittel «Isbryting i Kåfjorden og samiske urfolksrettigheter» (s. 40), og ber om at NVE omskriver særlig de to siste avsnittene. Bl.a. mener de at rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen ikke kan brukes for å avvise samiske rettigheter til fjordfiske.

Sametinget mener i denne sammenheng at NVE bør pålegge TKP å gjøre en vurdering av om stans i isbrytingen er et brudd på konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 (SP27), som angår urfolks rett til å utøve sin kultur.

Sametinget mener at retten til å drive fjordfiske utvilsomt angår sjøsamiske rettigheter og at det derfor blir feil å si at det er uklart om fjordfisket angår samiske urfolksrettigheter. Sametinget viser også til s. 145-149 i NOU 2008-5.

For øvrig viste Sametinget til også dommen i den såkalte Svartskogen-saken:

<https://snl.no/Svartskogen-saken>, som anerkjenner kollektiv samisk bruk av arealer i Kåfjord kommune.

Konklusjon: NVE ser på innstillingens kapittel om isbryting på nytt, og gjør justeringer i samråd med våre jurister.